

ROMÂNUL

ABONAMENTUL: Pe un an . . . 120 Lei
Pentru autorități, instituțiuni . . . 250 Lei

* ORGAN POLITIC ȘI SOCIAL *

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA
A R A D Strada V. Alexandri No. 6.

—„Dvtră n'ați avut nici odată de a face cătuși de puțin cu așa ceva. Dvtră nici n'ați putut fi în situația, măcar să aflați ceva, despre aceste planuri”.

D. Czernin către D. Al. Vaida în legătură cu calomniile lansate de prof. Lupaș

Post festum

D. Vaida și a serbat împlinirea vârstei de șasezeci de ani. Aplauzele din 27 Febr. cor. ale țării întregi în frunte cu Regele și ale simandicoaselor personalități străine cu Lloyd George, Seton Watson, Wicham Steed, etc., cari au grăbit să-l felicite, când sărbătorii strălucirea ce o binemerita, n'au putut amuți căleva glasuri de o tendențioasă dizonanță, cari, dintr'un sentiment de loialitate, puteau lipsi măcar în această zi. A trebuit, inevitabil, să se dea zilei aceea motă discordantă ca la orice manifestare a noastră, când interese mai mari doar ne cereau o conștientă acordare a voinții cu sentimentul celui mai nobil patriotism. A trebuit ca și'n aprecierile unei activități legate strâns de realitatea prezentului să glăsuiască, perfidă, ura împotriva unei lupte fără popas, din timpurile cari ne surd încă proaspete. A trebuit ca palida figură, ardeleanul Rusu Abrudeanu să se desbrace de orice simț critic obiectiv pentru a izbi cu violență în faptele, cari sub orice raport istoric, sunt și rămân cele mai sacre și înălțătoare ale neamului încadrat între Tisa, Nistru și Carpați. Dar o activitate nu se poate perde atât de ușor grandiozitatea istorică, nici chiar existând acel calomnios pasagi de istorie, cu aroganță răzimat de o recentă epocă de intransigență și luptă națională și nici disprețuind stăruirii ei, din o vanitoasă răvnă istorico-sacerdotală. Nu! Il asigurăm de aceasta, atât pe d. Abrudeanu cât și pe d. Lupaș, dar mai ales pe părintele Lupaș. Revolta și a celor mai blajine caracter, indignarea și a celor mai persistenți adversari din pricina simțului lipsite de bunul simț impus de înălțimea momentului, sunt o nouă dovadă că, în aprecierea oamenilor și faptelor, femenele desgustătoare ale presiunii morale nu sunt și nu pot fi luate în seamă. Căci, dacă d. Abrudeanu în tovarășie cu d. Lupaș l-au împoșcat cu calomniile și insulte pe cel mai reprezentativ luptător al aspirațiilor de libertate ardelenesti, aplauzele reprezentanților națiunii și ale streinătății au risipit toate acele calomnii și insulte. Afirmațiunile d. Abrudeanu secundate de pasagiul fals al părintelui Lupaș că a fi complotat în 1917 un Vaida-Voevod cu contele Czernin ministrul de externe austriac, cu

scop de a-l detrona pe Regele Ferdinand și a anexa Regatul Român la Monarchia Habsburgică, aceste afirmațiuni au suferit o rușinoasă înfrângere în cele două adunări ale Țării. Nici că se putea o mai fantastică afirmațiune în fața dovezii date de însuși contele Czernin în scrisoarea sa din 11 Februarie 1932

D. Alex. Vaida-Voevod

către D. Vaida, prin care se restabilește un adevăr, d. Czernin scriind: „Dvtră n'ați avut nici odată de a face cătuși de puțin cu așa ceva” — „Dvtră nici n'ați putut fi în situația, măcar să aflați ceva, despre aceste planuri”.

Dar aplauzele Țării și ale străinătății mai au și o altă semnificație: ele au denegat dlui Lupaș orice competență în a mai cerne faptele trăite și s'au revărsat usturătoare asupra sfințisale, căzând, tot atunci, ca loviturile de pumn pe obrazul răsvătitului senator Rusu-Abrudeanu.

După cele întâmplante, figura părintelui Lupaș profesor universitar din Cluj se proiectează și mai hidoasă în conștiința Românilor ardeleni, decât în 1926, în anul fripturisirii sacerdoției sale. Căci cu date lipsite de orice consistență istorică, fără arta prudenței în culegerea evenimentelor petrecute și, prin faptul conștiinței viciate, absent dela acea magnifică evocare a unui laborios trecut, d. Lupaș, din o sforțare a insurgentului împotriva unui mit secular, și lipsit de candoarea spirituală a veritabilului istoric, își uitase de cea mai sacră misiune a sa, de obiectiv explorator al trecutului.

Dar profanatorii zilei de 27 Febr. cor. și-au luat pedeapsa, mai gravă ca a oricărui răufăcător: vigurosul veteran din Cluj — d. Al. Vaida-Voevod — a fost sărbătorit așa cum se cuvenea, în țara întregită, de o țară întreagă și, ovaționat de streinătate, la o vârstă când anii își cernuseră omătut printre ple-

tele acestui demn și neinduplecabil reprezentant al Ardealului.

E adevărat că nu ne-a surprins calomniile unui R. Abrudeanu, dar ne-a uimitale părintelui Lupaș, — ale acelui Lupaș, căruia cei 25 — douăzeci și cinci-de ani sub steagul Partidului — Național și sub ocrotirea a celui de el huiduit, i-au deschis porțile Academiei Române! Acest membru al Academiei Române nu s'a știut să lovească în fostul său conducător și ocrotitor!! Și fiindcă s'a întâmplat, judece oricine dacă vreodată un Aponyi ar fi capabil de o astfel de calomnie, sau vre-un social-democrat, ori — comunist! Nimic să nu fie adevărat din binele ce știm că l'a făcut d. Vaida națiunii sale înainte de 1918, două fapte totuși vor rămânea eterne: declarația sa din 8 Oct. 1918 făcută în Parlamentul maghiar prin care Românii ardeleni în baza dreptului lor de autodeterminare se declară liberi de sub stăpânirea Austro-Ungariei și 2) iscusința diplomatică de e-luptare a recunoașterii dreptului nostru asupra Basarabiei de către marile puteri învingătoare. Sunt acestea două fapte pe deplin suficiente, ca numele de Al. Vaida Voevod să fie cu recunoștință întipărit în istoria neamului, — nume, care va fi neperitor, chiar dacă părintele Lupaș stăruind a mai scrie totuși o nouă istorie, va omite totul despre frunțașul nostru din Cluj.

Biblioteca Palatului Cultural

De vorba cu bibliotecarul Palatului Cultural.

O instituție de cea mai mare utilitate pentru oraș, dar care din motive pe care nu e locul să le discutăm aici, nu se bucură de un sprijin prea mare, nici din partea autorității de care depinde și nici din partea acelor cari au menirea să desvolte gustul cetitului în sufletele copiilor de pe băncile școlilor secundare din oraș. Pentru a împărtași cetitorilor nostri comorile ascunse în această bibliotecă și pentru a-i arăta nevoile, am rugat pe dl Covaci, bibliotecarul Palatului Cultural să ne dea câteva deslușiri în legătură cu munca ce se depune acolo.

Iată ce ne-a spus dsa:

In primul rând urmărim cumpărarea cărților de literatură românească și a celor din literatura streină cari apar în traducere românească, pentru că acestea sunt cerute de publicul cetitor. Și numai după aceasta ne gândim la opere științifice și la cele ce apar în limbile maghiară, germană și franceză.

Am întrebat: Ați înființat o secție de bibliotecă medicală, nu credeți că ar fi nimerită și înființarea unei biblioteci juridice?

Ba da, ne-a răspuns dl Covaci, mai cu seamă că avem foarte multe opere juridice și ar trebui numai completate, însă disponibilitățile financiare nu ne permit acest lucru. Poate mai târziu.

Ce sumă aveți la dispoziție? Anual avem 150.000 lei, atât

pentru muzeu cât și pentru bibliotecă. Din această sumă aproape jumătate trebuie rezervată pentru muzeu, săpături archeologice, etc. astfel că pentru bibliotecă abia mai rămâne ceva.

După aceste dl Covaci, ne-a condus printre rafturile încărcate de volume vechi, tipărite cu sute de ani în urmă, cărți rare, foarte rare, de cari bibliotecile din streinătate ar fi mândre să le aibe și cari aci la noi rămân necercetate cu anii.

În cursul acestei plimbări prin bibliotecă, interesându-ne de cauza întârzierii cu cari cărțile noi apărute sunt puse la dispoziția publicului cetitor, ni s'a spus că întârzierea se datora încetinelii compactării, neajuns înlăturat de acum prin instalarea unui bun compactor în clădirea Palatului Cultural cu ajutorul căruia în câteva cărțile noi, compactate, vor fi puse la dispoziția publicului.

Cu suma de 150.000 lei pusă de către Primărie la dispoziția Bibliotecii și Muzeului Palatului Cultural, e natural că nu se poate face mare lucru. Suma e neindestulătoare pentru o bibliotecă publică, mai cu seamă atunci când o școală secundară din localitate are 80.000 lei anual pentru bibliotecă școlii, deci pentru un număr limitat de cetitori. Ne întrebăm ce sumă ar trebui să fie pusă la dispoziția Palatului Cultural? Primăria are cuvântul!

FOILETON

INFLORESC TEI...

Aseară stam, copleșit de gânduri triste, la odaia mea pustie. Liniștea mare din casă, din curte, liniștea ce se lăsase pe uliță ca un val de întunec rece, pătrundea în mine îngreunându-mi sufletul. Mă gândeam câtă vreme s'a scurs de când nu ți-am văzut dragile lumini ale ochilor, mă gândeam cât îmi ești de departe. Și cum stam abătut în odaia goală, cu ferestrele deschise, îmi părea că-s pe o corabie mare nemărginită. Îmi părea că-s singurul viețuitor în lume, și că și eu mă apropiu încet - încet, de marginea prăpastiei.

Dar iată că începe să se strecoare prin ferestrele deschise o boare, o adiere călduță, dulce parfumată, o adiere plină de mireasmă cunoscută mie. Pieptul mi se lărgi ca la poruncă, și parfumul dulce, adus de aripile încete ale

boarei târzii de seara, mi se strecoară în suflet, inviorându-mă deodată. Ca la o veste plăcută sar de pe scaunul de lemn, privesc pe fereastră în întunecul nopții. Nu vedeam pe nime, n'auzeam nimic, numai aripile ostenite ale adierii de seara, falfăiau domol, nevăzute, încărcate de mireasma aceea nouă.

„Ah! infloresc tei” îmi zic și o tresărire caldă, binefăcătoare, îmi desmorții ființa. Mă pun iarăși pe scaunul de lemn, și o mângâiere nespuse de ușoară și de dulce îmi adie pe ochi și pe față. Ochii mi se închid încet - încet și crâmpenele din trecutul nostru îmi apar într'o lumină trandafirie.

Văd departe de locul unde sunt astăzi. Văd pădurile mari de stejjar luminând metodic în strălucirea soarelui dela începutul lui lunie. Văd ulița mare și largă, im-

podobită cu tei rotunzi și tainic pe unde, sfios și neindemnic, m-am plimbat mai întâi cu tine. Era spre seară și răcoarea se cobora din cerul înalt, senin, ca desprinsă din falfăitul domol al aripilor de îngeri păzitori. Abia de două zile te cunoșteam, și-mi părea, cum mergeam lângă tine, că te-ai pogorât și tu, deodată cu inserarea tainică, de undeva din înălțimi. Mergeam tăcuți, tu nu știai ce să mai zici fiindcă eu tăceam tăcere grea. În mine se deschisera adâncuri, prăpastii nebănuite. Și 'ntâi îmi păreau prăpastiile acelea reci și înfiorătoare, dar încet - încet, din razele ochilor tăi se strecura în ele lumină și căldură. Și m'am simțit deodată ca 'ntr'un nor strălucitor de lumină.

Mergeam tăcuți și dinspre apus se simțea tot mai bine adierea unei hori parfumate. Atunci mi-ți zis: „Acolo sunt tei bătrâni. Încep să inflorescă.”

Moartea lui Aristide Briand

Luni la amiazi a murit la Paris, Aristide Briand, fost de 12 prim ministru și de 22 ori ministru. Aristide Briand moare în vârsta de 70 ani.

Fornit de jos, Aristide Briand a fost copilul unui hirtaş dintr-un orașel de lângă Nantes. A studiat liceul și apoi dreptul. Încă tânăr a intrat în avocatură, de unde a fost eliminat din cauza unui scand l. După aceasta, pentru a putea trăi, a intrat în politică, înscriindu-se în partidul socialist. Bun orator, se făcu repede cunoscut printre muncitori pe care-i apăra înaintea justiției, precum și printe alegători. În 1902 este ales deputat, iar în 1906 ajunge ministru. Începând din anul acesta, și până în 1922 nu este formațiune ministerială în care nu ia parte. Din 1922 până la 1924 a stat de o parte.

Din 1924 până la începutul acestui an a fost aproape în permanență conducătorul politici externe a Franței. În această calitate a lucrat intens, alături de Liga Națiunilor, pentru desarmare și mai cu seamă pentru convertirea Germaniei la desarmare. Politica de pacificare preconizată de Briand, eșuând, la începutul acestui an, fiind și bolnav, s'a retras din viața politică. Iar Luni, s'a stins pe neașteptate.

Odihnească-n pace!

Aeroport și post de radiodifuziune

Vechile hangare de lângă școala normală de băieți, lăsate în părăsire de ani întregi, vor fi folosite din nou: Aradul va avea aeroport. Adică, avioanele cari fa: drumul din apus la răsărit, se vor opri un moment și în orașul nostru. În urma acestui fapt, natural avem numai de câștigat. Câștigă și țara. Streinii cari vor intra în țară în scurtul popas ce-i vor face la noi, vor vedea un oraș frumos cu străzi largi și „curate”, și ne vor părăsi apoi cu impresii bune. Și e bine știut că impresia dintâiu dănuiește.

Inițierea aeroportului, ori cine ar fi inițiat-o, este o înfăptuire reală și utilă în acela timp și care a avut norocul să treacă din domeniul abstract în cel concret!

...Ceeace însă nu credem că se va întâmpla cu postul de radiodifuziune.

Citeam în zilele trecute, că la Primărie se studiază posibilitatea acaparării pentru orașul nostru a postului de emisiuni radiofonice destinat Ardealului.

E lucru cert, Ardealul are nevoie de un post de emisiune pentru că emisiunile din București nu se aud totdeauna bine, odată mai tare și apoi ce în ce mai slab până se pierde și după un timp revine iarăși. Ori, în felul acesta, radioul în loc să fie o plăcere, devine un chin. În baza acestor considerente și pentru că Aradul a avut și are și în prezent o intensă viață culturală, se cuvine ca aici să se înființeze stațiu-

Comentarii.

Aeroport și post de radiodifuziune

nea de emisiune a Ardealului. Rolul acestui post ar fi difuzarea programului din București și după câte suntem informați, din când în când, vor fi invitate și societățile culturale locale să contribuie cu lumina lor la îmbogățirea programului.

Noi suntem — din suflet chiar — pentru aducerea cu ori ce jertfe a postului de emisiune, la Arad, dar punem o singură condițiune. Să nu fie dat pe mâna societăților culturale!

Di N. Titulescu, șeful delegației române la conferința dezarmării, în ședința de luni a adunării extraordinare a Ligii Națiunilor, a ținut un mare discurs, prin care a criticat aspru atitudinea de până acum a ligii în conflictul armat dintre China și Japonia. Di Titulescu a spus că prin măsurile ce le va lua Liga Națiunilor, va dovedi dacă trebuie să mai existe și pe mai departe.

Luptele dintre chinezi și japonezi nu au încetat încă. Chinezii au părăsit Shanghaiul și s'au oprit la 20 Km. Japonezii si-au constituit linia de luptă în fața chinezilor, aceasta contra ordinelor comandamentelor ambelor armate cari au dat ordine să înceteze ostilitățile.

Indivizii necunoscuți au răpit săptămâna trecută copilul aviatorului american Lindbergh. Bandiții cer 50.000 dolari ca preț de răscumpărare. Poliția din New-York cercetează cu toate puterile, dar până acum n'a reușit să descopere nimic.

Marți a fost sărbătorit la Praga în întreaga țară președintele republicii, profesorul Masaryk, care a implinit 82 de ani. Înainte de război și în timpul războiului, profesorul Masaryk a luptat pentru înființarea statului Cehoslovac, lucru ce a și reușit să-l îndeplinească. După înființare a fost ales președinte al noului stat, funcțiune pe care o ocupă și azi.

ATENȚIUNE

Rugăm onor. abonați să achite în cel mai scurt timp suma ce ne datorează. fiindcă pe acei restanțieri cari nu înțeleg să achite cel puțin în rate datorica, cu părere de rău anunțăm, că îi vom înprocesua.

Biroul administrației noastre este deschis în fiecare zi de lucru între orele 9—12 a. m.

Inima Românului

(Continuare din pagina III-a)

rinde în traistă, ca să-și poată urma calea către patria lor, în pace și liberi. Acești soldați, știindu-se vinovați, față de români, nu-și puteau da seama, și erau nedumeriți față de această purtare a românilor, cum ei români, în loc să le răsplătească după faptele lor, ochi pentru ochi, ca unor dușmani groaznici; îi ospătează ca pe niște bunii prieteni. Pentru aceea când intrau în casele celor ce-i invitau, erau plini de groază așteptându-se să fie uciși mișelește: numai atunci să simțiau siguri cu viața, când se vedeau ieșiți din saie; tot crezând că cei ce i-au ospătat, le au întins numai curse; ca mai ușor să i poată prăpădi.

La despărțire, toți acești nenerociți, cu lacrimi în ochi, repetau: „Isteu ald meg!” ca mulțumire, rămânând uluiți de-atâta iertare: de-atâta bunătate și nobleță, ce poate cuprinde inima românului: care aruncă pâine, celui ce i-a aruncat lui peatră...

Ungurii, ne-au ținut pe noi, în frobie, o mie de ani, pe nedrept: fiind fuduli și îngâmfați: increzându-se numai în puterea stăpânirii

și a armei lor; neținând seamă, că mai este o putere supremă, care iubește dreptatea. Noi însă, am răbdat, cu credință și nădejdea în D-zeu, fiind un popor umilit, și modest. Pe unguri D-zeu i-a umilit, iar pe noi ne-a înălțat. Să ne păzim deci însă, să nu ne ducă această înălțare pe calea fuduliei; să nu cădem în păcatul îngâmfarei; căci acest păcat este și purcede dela cel rău și nu rămâne nepedepsit. Să rămănem tot modești; să ne conducem după mîntea și inima noastră naturală, de român. Să nu răvnim ce este a altuia; să lăsăm pe fiecare în plata D-lui; c'apoi și D-zeu ne va iubi, și atunci când vre-ur dușman rău, ne va ataca, acest mare D-zeu, ne va arma și întări brațul nostru, ducându-ne la victorie, și nimicind pe acei ce ar răvni patrimoniul nostru care este iupirea de scumpa noastră țară. Acest gând să ne pătrundă în tot momentul; c'apoi nu ne vom poticni. Pe această purtare vom putea zidi edificiul neamului nostru, care va dura în veci de veci, ca o temelie de granit.

a. b. c. Șicula.

ANCHETELE NOASTRE

Către tineretul cetitor al ziarului „Românul”.

Pentru a vedea mentalitatea și preferințele tineretului de ambe sexe din zilele noastre, punem mai multe întrebări, atât domnișoarelor cât și domnilor cetitori ai ziarului nostru. Răspunsurile — pe care le dorim cât mai spirituale, — însoțite de cuponul de mai jos, se vor adresa redacției ziarului „Românul”, str. Alexandri 6 Arad. Răspunsurile vor fi publicate începând în numărul viitor, ele se vor putea da și sub pseudonim.

Anchetele noastre
Seria I, No. 1
Ziarul „Românul” Arad

- 1 Cum vedeți căsătoria de azi? E necesară sau nu?
- 2 Ce fel de soți preferați în căsătorie?
 - a) tată?? — nevastă? — (văduvă sau divorțată??) — fecior? — văduv sau divorțat? și de ce?
 - b) frumos sau urât și de ce?
 - c) inteligent sau prost și de ce?
 - d) înalt sau mic? obez sau slăbănog? — slabă, moletă sau grasă? și am vrea să știm de ce?
 - e) elegant sau jerpelit și de ce?

- f) liber profesionist sau bugetiv și de ce?
- g) gospodăru sau risipitor — pasere de zi sau pasere de noapte și de ce?
- h) bogat sau sărac? De ce?
- 3 Vă plac sau nu copiii în căsnicie?
- 4 Ce deosebire de vârstă să fie între soți și de ce atâta?
- 5 V-ar plăcea să înșelați sau să fiți înșelați de soț sau soție și de ce???

Halo! Halo!
DORIȚI pantofi, ghete de comandă și reparațiuni cu cele mai reduse prețuri? Cercetați **Pantofăria de lux Ioan Fărcaș** ARAD, Str. Unirii No. 7.

Expoziții în Anglia. Camera de Comerț și de Industrie din Arad, face cunoscut, că în cursul acestui an, se va ținea în Anglia următoarele expozițiuni: Expoziția Industriilor Britanice dela 22 Feb. la 3 Mart., Expoziția Brutarilor și Cofetarilor dela 3 la 9 Septembrie, Expoziția Articolelor de Băcănie dela 17 la 23 Septembrie, Expoziția F bricelor da Bere dela 29 Oct. la 4 Novi

Programul dela 15 Martie Cinematografelor.

orele 5, 7 1/4 și 9 1/4.

Cinema CENTRAL:

Fă-mi din viață un paradis! o excelentă comedie conjugală, de cea mai mare actualitate. În rolul principal neintrecutul Gösta Eckmann.

Cinema SELECT:

Londra în flăcări o dramă puternică, a cărei acțiune se petrece în primăvara anului 1918, când războiul era spre sfârșit. În rolurile principale Helen Chandler și John Garrick

Cassierile deschise zilnic dela 11—12 a. m. și după masă dela ora 4.

Loteria de Stat priv. pe clase. Se pot primi lozuri la colectura principală
Banca Goldschmidt S.A. PREȚUL LOZULUI PT. FIECARE CLASĂ LEI
ARAD, str. Eminescu 4. Telefon No. 95
Trimit lozuri în întreaga țară contra prețului trimis cu mandat poștal sau contra ramburs.

1/8	1/4	1/2	1
125	250	500	1000

